

ŠKOCJANSKI ZATOK PRILAGAJAMO PODNEBNIM SPREMEMBAM

// Bojana Lipej, Borut Mozetič in Domen Stanič

Brakična laguna Naravnega rezervata Škocjanski zatok z gnezditvenimi otočki za varovane vrste ptic

foto: arhiv NRŠZ

Naravni rezervat Škocjanski zatok je obalno mokrišče, kjer je pestrost flore in favne odsev prepletanja dveh habitatov: morskega in kopenskega. Dvig morske gladine kot posledica delovanja podnebnih sprememb je resna grožnja za vsa obalna mokrišča, še posebej tista, ki ležijo na nižjih sedimentnih obalah. Posledično to vodi v izgubo habitatov in halofitne (slanoljubne) flore kot tudi v izgubo gnezdišč ptic in drugih živalskih vrst. Za dolgoročno ohranitev pestrosti rastlinskih in živalskih vrst ter habitatov bo treba prilagoditi upravljanje Škocjanskega zatoka novi realnosti ter se odločiti za ustrezne prilagoditvene ukrepe. Nekatere ključne aktivnosti so bile v ta namen že uspešno opravljene v letih 2020 in 2021 s pomočjo sredstev iz Sklada za podnebne spremembe. S sanacijo visokovodnega nasipa in nadgradnjo dotrajnega vodnega praga na kanalu Ara smo vzpostavili učinkovit sistem protipoplavne zaščite rezervata in okolice ter uravnavanje dotoka sladke vode za napajanje sladkovodnega močvirja in ohranjanje somornega značaja lagunskih ekosistemov. Istočasno

je bilo poskrbljeno tudi za nadvišanje zapornice na morskem kanalu, ki nam zagotavlja dolgoročno upravljanje vodnega stanja brakičnega (polslanega) dela rezervata ob povišanem plimovanju morja.

NOVI GNEZDITVENI OTOČKI PROJEKTA RECO

Leta 2023 je bila glavna prioriteta upravljanja naravnega rezervata usmerjena v ukrepe za povečanje pretočnosti lagunskih kanalov in v dodatno ureditev habitatov v brakični laguni. Slednje je vključevalo oblikovanje novih in nadvišanje obstoječih lagunskih otočkov z namenom ohranjanja varovanih habitatnih tipov (slana muljasta tla s halofitno vegetacijo) kot tudi gnezdišč in prehranjevališč varovanih vrst ptic. Pomembno vlogo pri opravljanju teh prilagoditvenih del, poleg Sklada

Gnezdo male čigre (*Sternula albifrons*) na novo oblikovanem otočku v brakični laguni Škocjanskega zatoka
foto: Domen Stanič

V projektu ReCo sta bila v središču brakične lagune Škocjanskega zatoka oblikovana dva nova muljasta otočka.

foto: arhiv NRŠZ

za podnebne spremembe in projekta POSEIDONE (Interreg Italia-Slovenija), ima tudi projekt ReCo »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž zelenega pasu za izboljšanje in povečanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti« (Interreg Srednja Evropa). V okviru slednjega sta bila v brakični laguni oblikovana dva nova muljasta otočka s skupno površino 420 m². Otočka sta zasnovana na različnih mikro-nadmorskih višinah, z namenom spontanega razvoja ciljnih habitatnih tipov Nature 2000: 1) muljasti in peščeni položi brez vegetacije, 2) halofitne enoletnice in 3) halofitne trajnice z vsemi vmesnimi oblikami ob upoštevanju procesa sukcesije. Nova otočka sta strateško umeščena v osrednjem delu lagune, blizu obstoječih gnezditvenih otočkov, daleč od obale in obdana z globljo vodo, kar omejuje dostop kopenskim plenilcem. Material za njuno

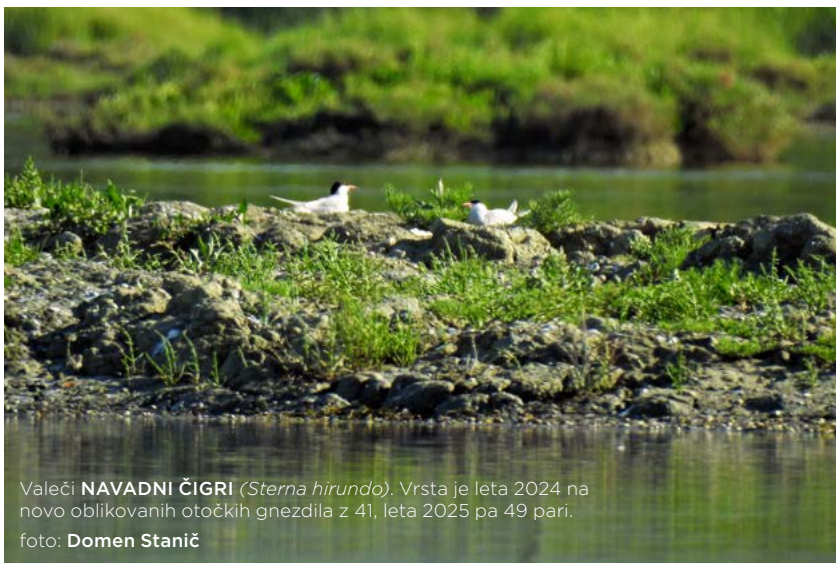
Halofitna vegetacija se je eno leto po oblikovanju muljastih otočkov začela spontano razraščati. Na fotografiji je vidno tudi gnezdo navadne čigre (*Sterna hirundo*).

foto: Domen Stanič

Tudi **BELOČELI DEŽEVNIK** (*Charadrius alexandrinus*) je hitro koloniziral nova muljasta otočka.

foto: Domen Stanič

Valeči **NAVADNI ČIGRI** (*Sterna hirundo*). Vrsta je leta 2024 na novo oblikovanih otočkih gnezdila z 41, leta 2025 pa 49 pari.

foto: Domen Stanič

oblikovanje je bil pridobljen s poglobljanjem sekundarnih kanalov in dna polslane lagune, pri čemer je bilo uporabljenih 710 m³ lagunskega sedimenta. Ta poseg je omogočil ne le oblikovanje otočkov, temveč tudi izboljšanje kroženja vode v laguni in zmanjšanje izoliranosti obrobni habitatov, kar pozitivno vpliva na ekološko stabilnost območja.

SPREMLJANJE UČINKOVITOSTI UKREPOV

Za celostno oceno uspešnosti opravljenih aktivnosti in njihovih dolgoročnih učinkov je ključno redno spremljanje stanja, ki vključuje tako monitoring ptic kot kartiranje habitatnih tipov. Rezultati monitoringa ptic v letu 2024 so pokazali, da so se že eno leto po oblikovanju muljastih otočkov na njih vzpostavile nove gnezdeče kolonije navadne (*Sterna hirundo*) in male čigre (*Sternula albifrons*), kar potrjuje uspešnost ukrepov. V gnezditveni sezoni 2024 je na novo oblikovanih otočkih gnezdilo 41 parov navadne in 29 parov male čigre ter en par beločelega deževnika. Spomladi leta 2025 so se tej koloniji pridružili še štirje pari polojnika (*Himantopus himantopus*) in en par rdečenogega martinca (*Tringa totanus*). Za Škocjanski zatok rekordno število gnezdečih navadnih čiger (241 sočasno aktivnih gnezd spomladi 2025) so zagotovo zaslužne tudi na novo oblikovane površine, ki smo jih pridobili s projektom ReCo. Tudi analiza stanja popisanih habitatov je potrdila, da zaraščanje halofitnih rastlin poteka v skladu s

pričakovanji. Vegetacija se razvija skladno z višinskim gradientom, kar omogoča oblikovanje značilne conacije, ki prispeva k dolgoročni stabilnosti in biotski pestrosti območja.

ŠKOCJANSKI ZATOK IN EVROPSKI ZELENI PAS

Opravljen aktivnost v Škocjanskem zatoku v okviru projekta ReCo je ena izmed šestih skupnih pilotnih akcij, namenjenih zaščiti in obnovi dragocenih habitatov ter ohranjanju ogroženih vrst vzdolž Evropskega zelenega pasu (European Green Belt). Ta edinstveni naravni in kulturni spomenik, ki se razteza več kot 12.500 km in povezuje 24 držav vzdolž nekdanje železne zavese, je hrbtenica Panevropske ekološke mreže, saj pomembno prispeva k evropski zeleni infrastrukturi. Na tem območju leži 40 narodnih parkov, v 50-kilometrskem vplivnem pasu na obeh straneh Evropskega zelenega pasu pa leži tudi več kot 3.200 zavarovanih območij narave, ki skupaj prečkajo skoraj vse evropske biogeografske enote. Izkušnje, pridobljene pri opravljanju posameznih pilotnih aktivnosti, bodo združene v celosten dokument, katerega cilj je prenos dobrih praks na območja, ki se spopadajo s podobnimi izzivi in težavami. Dokument je nekašna smernica za učinkovito obnovo degradiranih ekosistemov, hkrati pa bo spodbujal izmenjavo znanja med strokovnjaki in deležniki ter krepil širše čezmejno sodelovanje pri varstvu narave.

MALA ČIGRA (*Sternula albifrons*) je redka gnezdilka Škocjanskega zatoka, katere celotna populacija (29 parov) je leta 2024 gnezdila na dveh novo oblikovanih otočkih projekta ReCo.

foto: Duša Vadjnal